

מעמד

א	וארץ שיר השירים	אצה[י]ל בשירות מנושקות בצפצפי בשפתים נושקות גם נועם שתי תורות בה חשוקות [ד]וד בשני עול[מ]ות ישקני מנושקות
5	מנש' לריח שמניך	המקרא והמשנה נשקת בחיריך וקיטור חדריך זה אלי אתה אשחריך חדרי גן עדן משכני אחריך
10	אחריך [ש]חורה	טסתי דובר משרים ישבתי בין עובדי אשרים כמה לא תשעיני בקול משוררים להנעים בסוד ישרים / [נו]עם שיר השירים

1. בשירות מנושקות: בשירות נפלאות / 2. שיר השירים: הטוב שבשירים, וכך מכנה הפייטן את פיוטו, ומשמעות זו על פי שהש"ר א, יא "שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים". בצפצפי: כשאני שר. בשפתים נושקות: באהבה, והיא האהבה לאלהים, הלשון על פי שהש"ר א, טז "אם עסקת בדברי תורה ששפתך מנושקות סוף שהכל מנשקין לך על פיך". / 3. נועם שתי תורות: שתי תורות נעימות, והן תורה שבכתב ותורה שבעל פה. בה: בשיחה, וראה מכילתא דר"י מסכתא דשירה בשלח א (האראוויטץ-רכין, עמ' 118): "שירו לה' שיר חדש [...] כל השיחות שעברו קראות בלשון נקבה [כלומר שירה ולא שיר]". / 4. דוד: הקב"ה. בשני עולמות ישקני מנושקות: על פי אגדת שה"ש א, ב (שכטר, עמ' 11): "ד"א ישקני מנושקות פיהו שתי נשיקות הן אחת בעולם הזה ואחת בעולם הבא". / 5. מנושקות המקרא והמשנה: על פי שהש"ר א, טז (לפסוק "ישקני מנושקות פיהו"): "ר' נחמיה אומר שתי תורות נאמרו אחד בפה ואחד בכתב". בחיריך: ישראל. / 6. לריח שמניך וקיטור חדריך: בנעימות, בעינוג, תיאורי אופן מטפוריים של נתינת התורה. / 7. אלי אתה אשחריך: על פי תה"סג, ב. אשחריך: אשבחך, וראה שהש"ר א, יא "בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו. בשירת משה הן מקלסין אותו ואומר זה אלי ואנוהו [שמ' טו, ב]". / 8. חדרי וכו': על פי אגדת שה"ש א, ד (שכטר, עמ' 13): "ד"א הביאני המלך חדריו אלו חדרי גן עדן". / 9. טסתי: רצתי, מיהרתי ונעניתי לך. דובר משרים: הקב"ה, הכינוי על פי יש' מה, יט. / 10. שחורה: קדורת, עצובה. עובדי אשרים: עובדי עבודה זרה, במצרים ו/או בגלות בבל, והטור כולו על פי שהש"ר א, לה "ד"א שחורה אני במצרים" וראה גם אגדת שה"ש א, ה (שכטר, עמ' 15). / 11–12. כמה וכו': סדר הדברים צ"ל: עד מתי לא תשעיני להנעים בסוד ישרים, בקול משוררים, נועם שיר השירים, כלומר עד מתי לא תשעיני לגאלני, וראה שהש"ר א, יב "ר' יחיא בר' סימון: בסיני נאמרה [שיר השירים] שנאמר שיר השירים שיר שאמרו אותו השרים השודרים שנאמר שרים אחר נוגנים (תה"סח, כו) [...] רבן גמליאל אומר מלאכי השרת אמרוהו שיר השירים שיר שאמרוהו שרים של מעלה".

- (1) ככת' שיר השירים אשר לשלמה [שה"ש א, א]
- (2) ונ' אודה יי' בכל לבב בסוד ישרים ועדה [תה' קיא, א]
- (3) ונ' לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך [שה"ש א, ג]
- (4) ונ' רננו צדיקים [ביי'] לישרים נאווה תהלה [תה' לג, א]
- (5) ונ' שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה [שה"ש א, ה]
- (6) ונ' כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו [תה' קה, מג²]
- (7) ונ' ויוציא עמו בששון ברנה את בחיריו [תה' קה, מג¹]
- (8) ונ' שפתים ישק משיב דברים נכוחים [שמ' כד, כו]

א' נכוחים שואלים להולכי נכוחם
לדרוש ולחקור בפענוחם
מבדיק מוגה נגהם 15
החזק מגן וצנה וקומה להגיהם / מגן אברהם
ב' מגן

ב אברהם מעשיו אזכיר מקוצר נפשי
אל תראוני נזהמת ביד מכפשי
סכות נא שועי ושלח חפשי
עם הגידה לי שאהבה נפשי 20
נפשי פדיתה מיד צר בהפריעו
אם צקה במים בים הים פירועו

13. נכוחים: דברים נכוחים, דבר תורה. שואלים: הנושא: ישראל. להולכי נכוחם: את האנשים הישרים המקיימים את התורה, על פי יש' נז, ב (וראה שם בתרגום). ואפשר לפרש גם: ישראל ("נכוחים") שואלים לצדיקים ("להולכי נכוחים") על סוד הגאולה (חזר לטור 11) לדרוש ולחקור בפענוחו. / 15. מבדיק וכו': פנייה לקב"ה. מוגה: כמוכח על פי כתבי-היד צ"ל: מנוגה. / 16. החזק...וקומה: על פי תה' לה, ב. להגיהם: לרפאם, להצילם.
17. אברהם מעשיו אזכיר: אזכיר את מעשיו של אברהם, כדי שתעמוד לי זכותו. מקוצר נפשי: עקב ייסורי וסכלי, והצידוף על פי "קצר רוח" (שמ' ו, ט). / 18. אל תראוני: אל תבחו לי, וראה משמעות זו בתרגום לשה"ש א, ו. נזהמת: נאנקת, מתייסרת. ביד מכפשי: בידי הגויים המייסרים אותי. / 19. סכות נא: הקשב. / 19-20. ושלח חפשי עם וכו': ושלח חפשי את העם שאמרת לו דברי אהבה, והם לשון שיר השירים, "הגידה לי" וכו'. / 21. מיד צר: מיד פרעה. בהפריעו: בהתפרעו. / 22. צקה: הציק (גזירת ע"ו על דרך ל"י). פירועו: עונשו, שבו נפרעו

קִיְהִל סוֹסוֹ וְרָכְבוֹ וְרַדְפָּתָהּ סוֹס לְפָרְעָה
וְ[מ]וֹ לְסוֹסָתִי בְּרָכְבִּי פָרְעָה

25 פָּרְעָה שְׁקַעְתָּהּ בְּמִים לְאַמְצִינִי וּלְחִזְקִינִי
נָאוֹ שִׁירוֹת לְחִי בְּצוּאָר לְהַעֲנִיקִנִי
תִּינוּי שִׁיר חֹדֶשׁ בְּכַפְלִים תְּנִיקִנִי
תוֹקֶף יְמִינֶךָ תַּחֲבִיקִנִי / וּפִידֶךָ יִשְׁקִינִי

- (1) ככת' ישקיני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין [שה"ש א, ב]
- (2) ונ' שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני [שה"ש ב, ו]
- (3) ונ' זכריני יי' ברצון עמך פקדיני בישועתיך [תה' קו, ד]
- (4) ונ' כי לוית חן הם לראשיך וענק[ים] לגרורותיך [מש' א, ט]
- (5) ונ' שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו [תה' קה, ב]
- (6) ונ' שירו לאלהים זמרו שמו [תה' סח, ה]
- (7) ונ' לכן כה אמר יי' וג' [יש' כט, כב?]
- (8) ונ' מזמור שירו ליי' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו [תה' צח, א]

ב¹ קָדְשׁוֹ יִתְקַדֵּשׁ בָּעַם לֹו עֲמוּתִים
30 זֹכֶר בְּרִיתוֹת הַכְּרוּתִים
כָּן[ע] שִׁיתָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
הִ[חִינּוּ] בְּגִשְׁמֵי זְרוּתִים / מְחִיָּה הַמֵּתִים
ב' מחיה

ממנו. לטור זה ראה מכילתא דר"י מסכתא דשירה בשלח ד (האראוויטץ-רבין, עמ' 132) "מרכבות פרעה — במדה שמדדו בה מדדת להם, הן אמרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (שמ' א, כב) אף אתה באותה מדה מדדת להם שנאמר מרכבות פרעה [וחילו ירה בים]". / 23. ורדפתה סוס: ורדפתה על גבי סוס, או ורדפתה אחרי הסוס (של פרעה), על פי מכילתא דר"י מסכתא דויהי בשלח ו (האראוויטץ-רבין, עמ' 112) "רכב פרעה על סוס נקבה כביכול נגלה עליו הקב"ה על סוס נקבה שנ' לסוסתי ברכבי פרעה", והשווה שהש"ר א, מח. לפרעה: לגמול לו כראוי. / 23–24. לרעיון המובע בטורים אלה ראה גם אדר"ן נו"א כז (שכטר מב ע"א) "לפיכך נהג בו [בפרעה] הקב"ה כבוד ולא נפרע ממנו אלא הוא בעצמו שנאמר לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי". / 26. שירות לחיי: תכשיטי, והוא כינוי לתורה. בצואר להעניקני: לעדותה של צווארי כענק, לתיתה לי. וראה בתרגום לפסוק. / 27. תינוי: זימרה. שיר חדש: שיאמר בבוא הגאולה. בכפלים: פעמים רבות, או פעמיים והן הנרמזות באופן מטפורי בטור הבא: החיבוק והנשיקה. תניקני: תגרום לי לומר. / 28. תוקף ימינך: ימינך החזקה. ימינך תחבקיני: על פי שה"ש ב, ו. 29. בעם לו עמוותים: בישראל שהם דבקים בקב"ה. / 31. כעשיתה וכו': במצרים. / 32. בגשמי זרותים: בגשמי השמים, המכונים זרותים על פי יש' מ, יב.

<p>אֲזָ רָאוּ עִם עַל יָם בְּהִתְיַצְבוּ בְּסִינֵי זָכוּ לְהַחְצִיבוּ גְּדוּלַת מֶלֶךְ הָעוֹלָם בְּמוֹשְׁבוֹ דָּצוּ לְקַבֵּל עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ</p>	<p>הַמֵּתִים תּוֹרֵי זָהָב</p>	<p>ג</p>
		<p>35</p>
<p>הַשְּׁמִיעַם אִמְרֵי שֹׁפָר זְרִיחוּ רִיחָם לְהַשְׁפִּיר זְדוֹנָם בְּכָל עֵת לְהַעֲבִיר וּלְכַפֵּר חֵק שֵׁם קָדְשׁוֹ אֲשֶׁכּוֹל הַכּוֹפֵר</p>	<p>בְּמִסְבּוֹ צְרוֹר הַמּוֹר</p>	<p>40</p>
<p>טִיכָס לְפִשְׁעֵי וּלְמַרְדֵּי יֹאמֶר מְעוֹדְדֵי כֵּן אֲשִׁירָה נָא לִידִידֵי לְהַלְלוֹ בְּשִׁירַת דּוּדֵי</p>	<p>הַכּוֹפֵר הַנֶּף יָפָה</p>	

- (1) ככ' אשירה נא לידידי וג' [יש' ה, א]
- (2) ונא' שירו לאלהים זמרו שמו וג' [תה' סח, ה]
- (3) ונא' לכן כה אמר יי אל בית יעקב וג' [יש' כט, כב]
- (4) ונ' ימלוך יי לעולם
- (5) ואתה קדוש

33. המתים: את המתים, והם המצרים. עם: עם ישראל. והטור כולו על פי שמ' יד, ל והרעיון מפותח בפדר"א מב (מהד' הרד"ל צט ע"ב) "אמר ר' סימון ביום הרביעי חנו ישראל על שפת הים ומנגב לים היו המצרים צפים כנאדות על פני המים ויצאה רוח צפון והשליך אותן כנגד מתנה ישראל והלכו ישראל וראו אותם והיו מכירין כל אחד ואחד שנאמר וירא ישראל את מצרים". / 34. תורי זהב: התורה, ואולי מכון בפרט לשני לוחות הברית (ראה תרגום לשה"ש א, יא). זכו להחציבו: זכו שהקב"ה יחצוב להם, יעשה להם, יתן להם. / 35. גדולת מלך העולם: עול מלכות שמים. במושבו: הוא כסא הכבוד / 36. דצו: שמחו. עד שהמלך במסבו: על פי שהש"ר א, נה "ומהו עד שהמלך במסבו, ברקיע. נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (שמ' יט, ח)". / 37. במסבו: בהר סיני. אמרי שפר: התורה, והצירוף על פי בר' מט, כא. / 38. צרור המור: בצרור המור, ופירושו: בתורה. ריחם להשפר: התורה נועדה לשפר את ישראל, ומשמעות הדברים מתפרשת בטור הבא. / 39. זדונם: חטאיהם. להעביר ולכפר: התורה מאפשרת לישראל לכפר על חטאיהם ולזכות במחילה. / 40. חק: חקק. שם קדשו: בשם קדשו. אשכול הכופר: הקב"ה. / 41. הכופר טיכס: הקב"ה ערך את התורה שהיא כופר, כפרה, לפשעי ולמרדי. / 43-44. אשירה נא לידידי... בשירת דודי: רומז לפסוק הראשון בשרשרת הפסוקים.

אל נא

נָא	מַמְצְרִים נִפְלְאוּתִיו הִרְאָה בְּלוּעִזִּים	ד	45
הִנֵּךְ יָפָה	נֹאמֶר לוֹ עַל מִים עִזִּים		
	סִלְסְלוּהוּ וְרוֹמְמוּהוּ יוֹנָקִים וְעוֹלָלִים בָּיִם גְּזִים		
	עֵת עָבַר וּפְסַח עַל קוֹרוֹת בְּתִינוּ אֲרָזִים		
אֲרָזִים	פִּילֵץ בְּבִתִּי נִפְתּוּחִים		
אֲנִי	צִגְתִּי אוֹתוֹתִיו עַל מְזוֹזוֹת וּפְתָחִים	50	
	קָרְאוּ כּוֹלָם אוֹי וְעַל בְּכוֹרֵיהֶם צוּחִים		
	רֹעַנְנָתִי אֲנִי בִינֵיהֶם כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים		
הַחוּחִים	שְׂדֵךְ וְטָרֶף וְהָיוּ כְּאֵין		
כְּתַפּוּחַ	שִׁיבַחְתִּיו הִנָּאָה לְעֵין		
	שְׂבִתִּי בְּצִלוֹ חֲזוֹתוֹ עֵין בְּעֵין	55	
	דִּידְנִי הִבִּיאֲנִי אֶל בֵּית הַיֵּין		
הַיֵּין	תָּל תִּלְפִּיּוֹת דָּת רַחֲבָה		
	שֵׁם כְּרָם חֶמֶר קָרְאֲנִי בְּאַהֲבָה		

45. נא: מלת חיוזוק, כגון: אמנם וכיו"ב. אך ראה מ' זולאי, "עיוני לשון בפיוטי ייני", ידיעות המכון לחקר השירה העברית ו (תש"ו), עמ' רט, המשער ש"נא" כאן ובמקומות דומים הוא כינוי לקב"ה. ממצרים: ביציאה ממצרים. בלועזים: במצרים (על פי תה' קיד, א) שטיבעם בים, והטור על פי מיכה ז, טו. / 46. על מים עזים: על ים סוף. / 47. סלסלוהו: שיבחוהו בזמירות. יונקים ועוללים: הילדים שניצלו מגזירות פרעה, ראה המדרש בשמו"ר א, יב (שנאן, עמ' 54–56) המסתיים כך: "וכשנגלה הקב"ה על הים הם [הילדים] הכירוהו תחלה שנאמר 'זה אלי ואנוהו' (שם' טו, ב)". גזים: עוברים. / 48. על קדוה בתינו ארזים: על בתי ישראל במצרים. / 49. ארזים: הבנים הבכורים. פילץ: המית. בבתי נפתוחים: בבתי המצרים וכינוים נפתוחים על פי בר' י, יג. / 50. צגתי: הצגתי. אותותיו: דם השה שנועד לשמש אות וסימן. / 52. רועננתי: נותרתי רעננה, ללא פגע, והשווה שהש"ר ב, ט "א"ר ברכיה אמר הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים..." / 53. החוחים: המצרים. שדף וטרף: הכה והמית, והיו כאין: נכחדו, הצידוף על פי יש' מא, יא–יב. / 54–55. כתפוח וכו': על פי שהש"ר ב, י "כתפוח בעצי היער ר' הונא ור' אחא בשם ר' יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן לפי שאין לו צל לישוב בצילו כך ברחו אומות העולם משבת בצל הקב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישראל ת"ל 'ובצלו חמדתי וישבתי' חמדתי אותו וישבתי". שבתי: כמו: ישבתי. חזותו עין בעין: על פי במ' יד, יד. / 56. דידני: הנחני, ניהגני. אל בית היין: להר סיני, על פי שהש"ר ב, יג "מהו הביאני אל בית היין אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומעשים טובים ובאהבה גדולה קיבלתי אותם". / 57. היין: צ"ל בית היין (על פי כתבי-יד הו). תל תלפיות דת רחבה: הר סיני הוא תל תלפיות, תל מפואר, של הדת הרחבה; התורה. / 58. שם: בסיני. כרם חמר: כרם ככינוי לישראל הוא על פי יש' כז, ב, וראה בח"נ: כרם חמד, והיא הקריאה הקלה.

תִּקְפוּ לְהַקְדִּישׁ בְּאַלְפֵי רֶכֶבָּה
וְדָגְלוּ עָלַי אֶהְבָּה

60

חי וקיים מרום נורא וקדוש
תתגדל ברוב תפארתך
ותתקדש בעוצם נפלאותיך
בחג המצות ננעים שבח לחלותך
להודות לנועם קדשך להשתבח בתהלתך
כי אתה אלהי עולם
מן העולם ועד העולם
ודבר ממך לא נעלם
אלהים חיים ומלך עולם
חי וקיים נורא מרום וקדוש

קיקלר

ה

וְקָדוֹשׁ אֵילָף חֲכָמוֹת יִשְׁיִשׁוֹת
סֹד פִּירוּשׁ שְׁתֵּי אִישׁוֹת
סִמְכוֹנִי בְּאַשְׁיִשׁוֹת

בְּאַשְׁיִשׁוֹת בְּסִנָּה וּבְסִינֵי דְרָשִׁי
וְשִׁתִּיהֶם שֵׁם הוֹרִישִׁי
שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי

65

לְרֹאשִׁי גִּנָּן כְּתָרִים שְׁנִים
לְכָל אֲבָעֵט בְּמַלְכוּת עַד עֲמִידַת רַגְלִים
הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם

61. וקדוש: הקב"ה. אילף: לימד. חכמות ישישות: חכמת התורה, והיא מכונה חכמה ישישה על שום קדמות בריאתה (על פי המוכח בפסחים נד ע"א "שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן התורה..."). / 62. סוד פירוש: ואת פירוש סוד (סמיכות הפוכה). שתי אישות: תורה שבכתב ותורה שבעל פה על פי שהש"ר ב, יד "סמכוני באשישות בשתי אשות תורה שבכתב ותורה שבעל פה". / 64. באשישות: בשתי אישות, השווה שר' 62, וראה שהש"ר ב, יד "ד"א סמכוני באשישות באשות הרכה באשו של אברהם ושל מוריה ושל סנה ובאשו של אליהו ושל חנניה מישאל ועזריה". בסנה: ראה שמ' ג, ב. ובסיני: ראה שמ' יט, יח. דרשי: כמו: דרשני, פקד אותי. / 65. ושתייהם: את שתי התורות. שם הוריש: נתן לי, ושם הוא בסיני. זולאי מחליף את נוסח הפנים בנוסח שבכתב יד ד "ובשתייהם שם הפרישי", ואם כן "שם" בסנה ובסיני. / 67. גנן: עטר, חבש למגן. כתרים שנים: על פי שבת פח ע"א "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע". / 68. לכל אבעט: כדי שלא אמרו, ראה שהש"ר ב, יח "ר' חלבו אומר ד שבועות יש

70 פזמ' ירושלים לְסֵד וּבִה נָשִׁיר
כְּשִׁירַת אָדָם הָרָאשׁוֹן לְהַכְשִׁיר
כְּמוֹ שֶׁר לְשִׁבַת מְזֻמֹּר שִׁיר
לְקָדוֹשׁ

75 שִׁיר דִּיבְרוּ בְּמוֹעֵד זֶה
מִבְּטָחִים לְשִׁמוֹעַ בְּקֶץ זֶה
קוֹל דְּוָדִי הִנֵּה זֶה

זֶה הַיּוֹם מְצוֹר חֲצָבִי
נְסִיוֹנוֹתָיו לְהוֹדִיעַ בְּהִרְצוֹ כְּצָבִי
דוֹמָה דְּוָדִי לְצָבִי

80 לְצָבִי וְלֹאֲרָצוֹתֶיהָ לֵיל זֶה נִשְׁמַר
בְּאֲרָבָעָה עָשָׂר בְּנִיסָן קֶץ זֶה נִגְמַר
עֲנֵה דְוָדִי וְאָמַר

כאן [כפסוק "השבעתי אתכם בנות ירושלים"] השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות ושלא ידחקו על הקץ ושלא יגלו מסטירין שלהם לאומות העולם ושלא יעלו חומה מן הגולה, והשווה תנ"כ דברים, הוספה ג (בוכר ב ע"ב) "ארבע פעמים כתוב השבעתי אתכם כנגד ארבע מלכיות שלא ימרדו באחת מהן". עד עמידת רגלים: עד בוא הגאולה, שבה תתגשם שיבת ציון, והכינוי עמידת רגלים על פי תה' קכב, ב. / 71. כשירת אדם הראשון: הפייטן הולך ומונה עשר שירות, שירה בכל אחת מסטרופות הקדוש (ראה הדיון על כך לעיל במבוא). / 72. מזמור שיר: תה' צב, א. / 73. דיברו: ישראל. במועד זה: בגאולת מצרים. / 74. בקץ זה: בקץ הימים, בבוא עת הגאולה. / 75. דודי: מלך המשיח. הנה זה: יש להשלים על פי המשך הפסוק: הנה זה בא. לטורים 74–75 ראה שהש"ר ב, יט "ור' חוניה בשם ר"א בן יעקב אומר קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שהוא אומר לישראל בחודש הזה אתם עתידין להגאל". / 76. זה היום: ביום הזה. מצור חצבי: מי שחצב אותי מצור, כלומר מי שהעמידני מזרעו של אברהם, המכונה צור, על פי יש' נא, א–ב. / 77. נסיונותיו להודיע: לפרסם את עשרת הנסיונות שעמד בהם אברהם, וזכותם עומדת לישראל, וראה אדר"ן נו"א לג (שכטר מח ע"א) "כנגד י' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ובכולם נמצא שלם כנגדן עשה הקב"ה עשרה נסים לבניו במצרים, כנגדן הביא הקב"ה עשר מכות על המצרים במצרים, כנגדן נעשו לישראל עשרה נסים על הים, כנגדן הביא עשר מכות על המצרים בים". בהריצו חצבי: באברהם שרץ כצבי לעשות רצון קתו, על פי אבות ה, כד: "הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שכשמים". / 79. לצבי: לישראל. ולארצותיה: לארץ ישראל, על פי יח' כ, ו. ליל זה: יד בניסן. נשמר: הם מציינים את זכרו. / 80. קץ זה נגמר: הוא קץ שעבוד מצרים. / 81. ענה דודי ואמר: פסוק זה נדרש לעניין קץ שעבוד מצרים בתרגום

וְאָמַר

יִשְׂרָאֵל אֲשִׁירָה לְמַעוֹדֵי
כְּשִׁירַת אַבְרָהָם הַרִימוֹתַי יְדִי
בֶּן אֲשִׁירָה נָא לִידֵי שִׁירַת דּוֹדִי
לְקָדוֹשׁ

85 דּוֹדִי זָמֵן עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבֵּר
רוֹגֵז יְכַלֶּה וְקַצֵּף יַעֲוֹבֵר
כִּי הִנֵּה הִסְתּוֹ עֹבֵר

90 עֹבֵר חֶלֶף מִן הָאָרֶץ
בְּזָכוֹת אֵיתָנִי אָרֶץ
הַנִּצְנָנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ

בָּאָרֶץ טָמוֹן כָּל חוֹגְגִיָּה
יָחַד מָנָה לְהַעֲבִיר נְסוּגִיָּה
הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה

95 עֵת יַחְנִיט בְּאֶרֶץ פְּגִיָּה
כְּשִׁירַת הַיָּם נָשִׁיר בְּהִינָּאֵל
אֲזַי שִׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְקָדוֹשׁ

לשה"ש ב, י. / 82. למעודדי: לקב"ה. / 83. הרימותי ידי: בר' יד, כב, זוהי שירת אברהם על פי בר"ר מג, ט (תיאודור-אלבק, עמ' 423) "ויאמר אברהם אל מלך סדום הרימותי ידי [...] ורבנין אמ' עשאו שירה". ואפשר להבין גם: אני מרים ידי לאלהים בתפילה כשם ששר אברהם. / 84. אשירה וכו': יש' ה, א. / 85. דודי: הקב"ה. זמן: כאשר, בשעה ש... על אויביו יתגבר: על פי יש' מב, יג. / 86. רוגז: ועמו של הקב"ה על ישראל. יעובר: כנראה צ"ל יעבר, בהופעל, וראה בח"נ. / 87. הסתו: כינוי לגלות, וראה אגדת שה"ש ב, יא (שכטר, עמ' 31) "כי הנה הסתו עבר העינוי הגשם חלף והלך לו אילו ימי השעבוד", והשווה שהש"ר ב, כט; שמו"ר טו, א. / 89. איתני ארץ: האבות, ואולי הצדיקים בכלל. / 90. הנצנים: ראשית סימני הגאולה. / 91. טמון: קבור. חוגגיה: כינוי לחוטאים, אולי מלשון "יחוגו וינעו כשכור" (תה' קז, כז). / 92. להעביר: להפריש. נסוגיה: פושעיה, מלשון נסוגי אחור. / 93. התאנה וכו': הגאולה הבשילה. / 94. פגיה: בני ישראל, וראה בתרגום לפסוק. יחניט: יצמיח, יפריח. באריאל: בירושלים, על פי יש' כט, א. / 96. שירת הים, שמ' טו, א. / 97. ישראל: את ישראל. לאלף

ישראל	יִקְבֹּץ לְאֶלֶף צֶלַע מִיִּנְיָקֵי דָבֶשׁ מִסֶּלַע יוֹנָתִי בַּחֲגֵי הַסֶּלַע	
100	הסלע	כָּבֹאוֹ גְּאוּלִּים רִבְכָּה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה מְשׁוּלִים אֶחָזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים
105	שועלים	לֹוֶהטוֹ בְּחֶבְלוֹ יָרָה בָּיִם מִרְכָּבוֹת פְּרָעָה וְחִילוֹ דוֹדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ
		לֹו זָמַר אִשָּׁא בַּשִּׁירָה כְּשִׁירַת הַבָּאָר אֲשִׁירָה אֲזַיִּשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה לְקָדוֹשׁ
110	השירה	מִעֶשֶׂר שִׁירֹת לְאִיּוֹם כָּאֲז נִשְׁוֹרֵר מִיּוֹם אֶל יוֹם עַד שִׁפּוֹחַ הַיּוֹם
	היום	נִשְׁעַנְתִּי בְּתוֹכָן עֲלִילוֹת הַמְּהוּדָר בְּנוֹאֵי הַלִּילוֹת עַל מִשְׁכְּבֵי בְּלִילוֹת

צלע: לירושלים, על פי יהו' יח, כח (סמיכות הפוכה). / 98. מיניקי דבש מסלע: כינוי לקב"ה על פי דב' לב, יג. / 99. יונתי וכו': את יונתי, את ישראל. / 100. הסלע כבאו: כשבאו לסלע, למבוי סתום, והכחנה לים סוף, ראה שהש"ר ב, לא "ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים. יונתי בחגי הסלע שהיו חבויים בסתרו של ים". גאולים: בני ישראל שנגאלו ממצרים. / 101. רבבה וכו': על פי יח' טז, ז. / 102. אחזו לנו שועלים: ראו את המצרים שרדפו אחריהם, ראה שהש"ר ב, לג "כשהוא מושל המצרים מושלן בשועלים". / 103. שועלים: המצרים. לוהטו: הושמדו. וברוכ המקורות: לוקטו. בחבלו: ברשתו, במצודתו, של הקב"ה. / 104. ירה וכו': על פי שמ' טו, ד. / 108. במ' כא, יז. / 109. השירה: היא השירה שלעתיד לבוא. לאיום: לקב"ה. / 110. כאז: כבגאולת מצרים. מיום אל יום: על פי תה' צו, ב. / 111. עד שיפוח היום: כשתבוא הגאולה, ראה שהש"ר ב, לו "ר' יודן אמר עד שאכניס פיחה בלילן של מלכיות". / 112. בתוכן עלילות: בקב"ה, והכינור על פי שמ"א ב, ג. / 113. בנואי הלילות: ביפי שירי הלל. והניקוד בנואי על פי טור 183 להלן. / 114. על משכבי בלילות:

- 115 פלילות סלסולו אדובכה
למצוא מקום אותי ליִשְׁכָּה
אקומה נא ואסובכה
- 120 נאסובכה חופת בית מעוני
כשירת יהושע לדבר בעיניני
אז יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ לִי
לקדוש
- ליי ערכתי לראש אשמורים
יצאתי בליל שימורים
מצאוני השומרים
- 125 השומרים פוגרו אוני רחמיהם
ללה השמיעו על מיתיהם
כמעט שעברתי מהם
- מהם ציוני עושה נוראות
השביעני מלעורר קץ הפלאות
השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות
- 130 בצבאות עזוזו מרננים
כשירת דבורה וכרך אשיר ברינונים
שמעו מלכים האזינו רוזנים
לקדוש

כינור מטפורי של הגלות, וכך גם בתרגום לשה"ש ג, א. / 115. סלסולו: שיר שבחו. אדובכה: אמלל, אומר. / 116. למצוא וכו': זוהי בקשתה של כנסת ישראל, המתאוה לשוב לציון. אותי: זולאי מחליף את נוסח הפנים וכותב "אתי" ליִשְׁכָּה (על פי כתבי־יד בג) ולפי זה מבקשת כנסת ישראל מקום שהקב"ה ישב שם אתה, ואף זה מכוון לארץ ישראל. / 118. ואסובכה: לעתיד לבוא. חופת בית מעוני: את בית המקדש, המכונה בית מעון בתה' כו, ח. / 120. יהו' י, יב. / 121. ערכתי: ציפיתי, על פי תה' ה, ד. ראש אשמורים: הצירוף על פי איכה ב, יט. / 122. יצאתי וכו': על פי שמ' יב, מב. / 123. מצאוני השומרים: השיגוני המצרים. / 124. השומרים: המצרים. פוגרו: הומתו. אוני רחמיהם: בניהם הבכורים. / 126. כמעט שעברתי מהם: כאשר הייתי קרובה לעזוב את ארצם. / 127. מהם: מעל אומות העולם. עושה נוראות: הקב"ה על פי יש' סד, ב. / 128–129. ראה בפירוש לטור 68. / 130. בצבאות: בקהל ישראל, על פי שמ' יב, יז. / 132. שופ' ה, ג. /

רוֹזְנִים	קִילַע עַל הַמַּעֲבָר וְהִירִיץ כְּסוּס בַּמִּדְבָּר מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר	135
הַמִּדְבָּר	קוֹל קוֹרָא יִשְׁלָמוּ לְעוֹרֵר שְׁנַת שִׁילוֹמוֹ הִנֵּה מִיטָתוֹ שֶׁלְשֵׁלְמָה	
לְשֵׁלְמָה	קִיִּים עוֹשֵׁר וְכָבוֹד וְחֻכְמָה מַחְכִּימַת פִּתִּי לְהַחְכִּימָה כָּלֶם אַחוּזֵי חֶרֶב מְלוֹמְדֵי מִלְחָמָה	140
מִלְחָמָה	הָעִיר לְמַשִּׁיחַ נִצָּחָנִי כְּשִׁירַת דָּוִיד לְדַבֵּר בְּעֵינַיִנִי וַיְדַבֵּר דָּוִיד לֵי	
לְקָדוֹשׁ		
לֵי	רִיגֵשׁ וְהִילֵךְ בְּהַעֲמִידוֹ קִרְיַת מֶלֶךְ אֶפְרַיִן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ	145
הַמֶּלֶךְ	רְכֻבוֹתָיו יֵאָסֶף אֶל מְקוֹם בָּחַר לוֹ בְּכוֹסֶף עֲמוּדָיו עָשָׂה כֶּסֶף	150
כֶּסֶף	רְצוּף אֶהְבֵּת רִצְיוֹן	

133. רוֹזְנִים: את המצרים. קילע: לכד. על המעבר: בעוברם בים סוף. / 134. והיריץ: עובר לטור הבא. / 135. מי זאת עולה מן המדבר: את ישראל, והשווה לעיל, טורים 23–24. / 136. המדבר קול וכו': את נבואת "קול קורא במדבר" (יש' מ, ג) יקיים הקב"ה. / 137. שנת שילומו: יום נקם, על פי יש' לד, ח. / 138. הנה וכו': לישראל, הכינוי לישראל, על פי שהש"ר ג, יד "הנה מטתו מטותיו ושבתיו [...] שלשלמה למלך שהשלום שלר". / 139. לשלמה: לשלמה המלך. עושר וכבוד וחכמה: על פי מל"א ג, יג; י, כג. / 140. מחכימת פתי: התורה, על פי תה' יט, ח. / 141. כולם: ויהיו כל ישראל. אחוזי חרב מלומדי מלחמה: במלחמתה של תורה. / 142. מלחמה העיר: עורר מלחמה. למשיח נצחני: למשיחי העתיד לנצח. / 144. שמ"ב כב, א. / 145. ליי ריגש והילך: נלך ברגש אל ה', על פי תה' נה, טו. / 146. בהעמידו: בבנותו לעתיד לבוא. קרית מלך: את ירושלים, על פי תה' מח, ג. / 147. אפריון: בית המקדש. / 148. המלך: הקב"ה. רכבותיו: המוני בני ישראל. / 149. בכוסף: באהבה. / 151. כסף וכו': הטור כולו הוא כינוי לבית המקדש הבנוי

שם בגיא חזיון
צאינה וראינה בנות ציון

155 ציון להקרות בשמו
שיר לשורר בבית אולמו
שיר השירים אשר לשלמה
לקדוש

ל.

בשיר השירים אשר לשלמה
שוררו לקדוש ונורא שמו
פז'

160 לשלמה שיבחה מיופה
מסיני בלא מום מתפה
הנף יפה רעיתי הנף יפה

יפה שמורה בכמה מצוות
הלעט טהרה וקדושה מצוות
שיניך כעדר הקצובות

165 הקצובות שעטידות באותותיך
סדור שמנה עשרה שיחותיך
כחוט השני שפתותיך

כסף (והשווה טור 443) ורצוף, מרוצף, באהבתו של הקב"ה, על פי שה"ש ג, י. / 152. בגיא חזיון: בירושלים, על פי יש' כב, א. / 153. צאינה וכו': הפייטן חזה את העתיד לבוא וקורא לישראל לבוא לראות את בית המקדש הבנוי בציון. / 154. להקרות בשמו: תיקרא בשמו של הקב"ה כאשר ישוב העם לארצו. / 155. בבית אולמו: בבית המקדש. / 157-158. ראה דיון לעיל במבוא. / 159. לשלמה: לקב"ה, על פי שהש"ר א, יא "כל מקום שנאמר במלך שלמה במלך שהשלום שלו הכתוב מדבר". / 160. מסיני וכו': על פי שהש"ר ד, טו "מהו כולך יפה רעיתי תני ר' שמעון בר יוחאי בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמ' כד, ז) אותה שעה לא היו בהם לא זבים ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין ולא אלמין ולא חרשין [...] על אותה שעה נאמר כולך יפה". ללשון שבה מתנסחים הדברים בפיוט ראה שה"ש ד, ז. על פי ח"נ צ"ל: נתיפה. / 162. יפה: כנסת ישראל. שמורה: נזוהרת. בכמה מצוות: המפורטות בטור הבא. / 163. הלעט: אכילת. טהרה וקדושה: אכילת טהרה וקדושים. / 164. שיניך וכו': ועל כן שיניך כעדר הקצובות. / 165-167. הקצובות וכו': שיניך עתידות להיות קצובות באותותיך, כלומר באותיות שתתפללי בהן. ובסידור תפילת שמונה-עשרה שלך יהיו כחוט השני שפתותיך. לעניין כחוט השני שפתותיך השווה שהש"ר ד, יא "כחוט השני שפתותיך רחישת פיך

שִׁפְתוֹתַיךָ וּמִדְבָּרְךָ יִנְעִימוּ שִׁירִים
כְּשִׁירַת יְהוֹשֻׁפֶט הָיוֹת מְשׁוֹרְרִים
כְּנִינְעַן אֶל הָעַם וַיַּעֲמֵד מְשׁוֹרְרִים
לְקִדּוֹשׁ 170

מְשׁוֹרְרִים תִּקְפוּ בְּתִינוּי
לִישְׁבֶּם בְּמָקוֹם עִיר חָנוּי
כְּמַגְדֵּל דָּוִד צֹאֲרֵךְ בְּנוּי
בְּנוּי תִיכּוֹנוּ בִּיסּוּד סְפִירִים
יוֹם יָבוֹא תִשָּׁבִי וְגוֹר כְּפִירִים
שְׁנֵי שְׁדִיךְ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם 175

עֶפְרַיִם תְּאֵמִי צְבִיָּה הַמוֹצֵלִים
מִשְׁעָבוֹד מַלְכוּת כֶּן יִהְיוּ גְאוּלִּים
עַד שִׁפּוֹחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים

הַצִּלְלִים נָסִים לְשִׁיר הָעֵתִיד בְּעוֹלָם 180
וּמִזְמוֹר שִׁיר חֹדֶשׁ יְשׁוּרָר עִם עוֹלָם
וּבְכֵם תִּוְעֶרֶץ וְתִקְדֹּשׁ אֶל נָא לְעוֹלָם

ובכן אל נא לעולם תוערץ

חביבה עלי כחוט השני של זהורית, ר' אבהו אמר עלה ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, ג) מה נשלם תחת פרים ותחת שעיר המשתלח? שפתינו". 170. דה"ב כ, כא. / 171. משוררים: את הלוויים המשוררים. תקפו בתינו: כמו תינו בתוקף, ששרו שירה עזה. / 172. לישבם: ומבקשים מן הקב"ה ליישבם. במקום עיר חנוי: בירושלים, היא קרית חנה על פי יש' כט, א. / 173. כמגדל דוד צוארך בנוי: ראה שהש"ר ד, יא "כמגדל דוד צוארך זה בית המקדש, ולמה מדמהו בצואר שכל הימים שהיה בית המקדש בנוי וקיים היה צוארן של ישראל פשוט בין אומות העולם וכיון שחורב בית המקדש כביכול נכפף צוארן של ישראל". / 174. בנוי: עתיד להיבנות. תיכנונו: יסודו של בית המקדש. בייסוד ספירים: באבני ספיר, על פי יש' נד, יא, והשווה שמו"ר טו, כא על חמישה דברים שעתידי הקב"ה לחדש לעתיד לבוא "והחמישי שהוא בונה את ירושלים באבני ספיר שנא' 'הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים' (יש' נד, יא)". / 175. וגור כפירים: מלך המשיח. / 177. עפרים תאמי צביה: בני ישראל. המוצלים: ממצרים. / 180. הצללים: הצרות והאנחות, וראה שהש"ר ב, ל "ומהו ונסו הצללים אלו צללי יגון ואנחה". לשיר העתיד בעולם: היא שירת הגאולה.